

AZ USA ALKOTMÁNYA

AZ USA KIALAKULÁSA ÉS ALKOTMÁNYOS FEJLŐDÉSE

AZ AMERIKAI FÜGGETLENSÉGI HÁBORÚ

Észak-Amerika atlanti partvidékén tizenhárom egymással határos, de igazgatásában különálló angol gyarmatot hoztak létre a telepesek a XVIII. századig.

A FÜGGETLENSÉGI NYILATKOZAT

Az Amerikai Egyesült Államok 1776. július 4-én jött létre azért, hogy a 13 brit gyarmat elfogadta a Függetlenségi Nyilatkozatot. A nyilatkozat megfogalmazói között volt Thomas Jefferson, az USA későbbi 3. elnöke és Benjamin Franklin is. Ők az ún. „alapító atyák”

A dokumentum legnagyobb részét Jefferson fogalmazta meg. A Nyilatkozat a legmodernebb politikai filozófiát (a felvilágosodás korának nézeteit) vette alapul akkor, mikor az amerikai gyarmatok elszakadását megindokolta: a kiáltvány szövegében John Locke nézetei domináltak – néhol szó szerinti idézetek formájában –, de jelentős hatással volt a Nyilatkozat megfogalmazóira a deista világnézet, és a természetjog is. Jefferson és társai már a Függetlenségi Nyilatkozat bevezetőjében történelmi jelentőségű gondolatokat fogalmaztak meg, azt ugyanis az elidegeníthetetlen emberi jogok felsorolásával kezdték. Az élethez, szabadsághoz, és boldogsághoz való jog kinyilatkoztatása azért volt fontos, mert, mert e jogok meghatározásával az amerikaiak példát mutattak a később polgárosodó államok számára.

Thomas Jefferson az emberi jogokat veleszületett jogoknak tartotta. Elidegeníthetetlen jogként rögzítették az élethez, a szabadsághoz és a boldogságra való törekvéshez való jogot, az államot pedig ezen jogok biztosítására való intézményként definiálják. Ezért szintén a nép joga a kormányok választása és leváltása, amennyiben azok nem látják el ezeket az alapvető feladatokat.

A tizenhárom gyarmat Amerikai Egyesült Államok néven függetlenné vált. A függetlenségi harcot George Washington vezette, ő lett a független ország első államfője, majd fővárosának névadója.

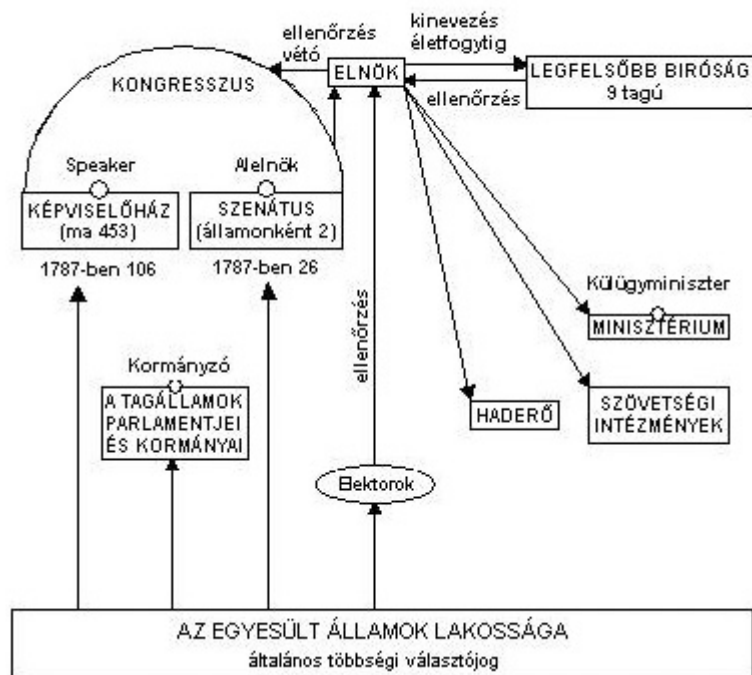
A 13 gyarmat függetlenségének kinyilvánítása után ezen nyilatkozat értelmében kezdte meg az államszervezet alapjainak lerakását és hozta meg alkotmányát 1787-ben. A szövetségi alkotmányozó gyűlés által elfogadott alkotmány az 1791-es kiegészítésekkel vált teljessé.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYÁNAK ALAPELVEI

1787. szeptember 17-én a philadelphiai konvenció elfogadta az Amerikai Egyesült Államok alkotmányát. Az USA alapokmánya nemcsak a független tagállamok együttműködésének kereteit biztosító történelmi dokumentum, hanem a modern demokrácia első gyakorlati kísérletének bizonyítéka. Az addig ismert államfejlődésben minta nélkül álló alkotmány a polgári államnak korábban csak elméletben létező demokratikus köztársasági modelljét valósította meg. Nem kevés sikerrel: a képlet életképesnek bizonyult, az alkotmány még ma is hatályban van, melyhez 1789 óta mindössze 27 módosítást csatoltak.

AZ ELSŐ MODERN ALKOTMÁNY

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYA

Az Egyesült Államokban a Montesquieu-féle hatalommegosztást valósították meg (törvényhozó és végrehajtó hatalom, bírói hatalom), a felvilágosodás eszméinek megfelelően.

Az USA független államok szövetségéből (államszövetség) szövetségi állammá vált. Az alkotmány legfontosabb jellemzői: a hatalom megosztása; az államhatalmi szervek, továbbá az államok és a szövetség is kölcsönösen ellenőrzik egymást. A szövetségi államok csak belső ügyekben őrizték meg önállóságukat, míg a nagyjelentőségű kérdések (védelem, pénzügyek, külpolitika és külkereskedelem) a szövetségi kormány hatáskörébe kerültek.

Az alkotmány legfontosabb eleme a hatalom megosztása: a végrehajtás, törvényhozás és igazságszolgáltatás egymástól különválasztott szervezeteken keresztül működik, és egymást kölcsönösen ellenőrzik.

A végrehajtó hatalom feje az elnök. 4 évre elektorok által választják meg. Ő az államfő és a hadsereg főparancsnoka, szerződéseket köt, kinevezi a szövetségi tisztségviselőket, valamint a követeket is. Az elnök mellett áll a kormány, melynek tagjai egy-egy tárcáért felelősek. Külön miniszterelnök nincs, a miniszterek nem felelősek a kongresszusnak, csak az elnöknek, és az elnökháromszori vétőjogával a törvényhozást is befolyásolhatja. Bár hatalma időben korlátozott és felelős a kongresszusnak, befolyása óriási. Ezért az ilyen típusú államot prezidenciális - elnöki demokráciának nevezik.

Az elnöki hivatal ideje négy év. A mai rendszer szerint az elnök csak egyszer választható meg újabb négyéves időtartamra.

A törvényhozó hatalmat a kongresszus gyakorolja. Két házból áll: a szenátusból és a képviselőházból. A kongresszus jogkörébe tartozik az adók kivetése, hitelfelvétel, államközi kereskedelmi szerződések szabályozása és a hadüzenet.

Minden állam két szenátort választ, akik hat éven át maradnak hivatalban. Minden második évben újraválasztják a szenátorok egyharmadát, hogy a munka folytonosságát biztosítsák. A szenátus kétharmados többséggel törvényjavaslatot vétőzhat meg.

A képviselőház tagjait közvetlenül választják az adott állam lakosainak arányában. Hivatali idejük két év. A képviselőnek 25 évnél idősebbnek, az öt jelölő állam lakosának és legalább hét éve amerikai állampolgárnak kell lennie.

Az igazságszolgáltatási hatalom letéteményese a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság. A bíróság feladata az alkotmány és a szövetségi törvények értelmezése. Tagjai az elnök által, szenátusi jóváhagyással életük végéig szólóan kinevezet kilenc bíró. A legfelsőbb bíróság szövetségi ügyekben fellebbezési fóruma az alsófokú, valamint az állami bíróságoknak. Illetékessége kiterjed a külföldi követekre, miniszterekre és konzulokra, s minden olyan ügyre, amely érinti az államot.

Elvben az alkotmány általános választójogot mondott ki. Ám az egyes államok a választójogot korlátozhatták, s nem rendelkeztek azzal a színes bőrűek és a nők. A rabszolgaságot sem törölték el. Két nagy párt alakult ki, a konzervatívabb demokrata és a liberálisabb republikánus (arcukat később megváltozott, ma a republikánus a konzervatív).

Az 1791-es kiegészítések (10 kiegészítés) deklarálták a vallás-, a szólás- és a gyülekezés szabadságát, szabad gyülekezési-, szabad fegyverviselési jogot, a tulajdon biztonságát, az egyén védelmét a bírászkodásban, tagállamok törvényhozói jogát, az állam és egyház szétválasztását.

Fontos jellemzője az alkotmánynak, hogy biztosítja a többségi akarat és a kisebbségi jogok érvényesítését. Az USA Alkotmánya – a 27. azóta történt kiegészítéssel – mind a mai napig hatályban van, és így a modern korban az egyik legrégebbi alaptörvény.

Az USA államrendszerében az alkotmány szentsége és sérthetlensége a legfontosabb elv. Az alkotmány törzsszövege megváltoztathatatlan, csupán ún. alkotmánykiegészítéseket lehet szigorú feltételekkel hozzáfűzni. Természetesen, ha egy alkotmánykiegészítés valamely korábbi, akár az eredeti szöveg szerinti rendelkezéssel ellentétes, akkor az időben későbbit kell alkalmazni (tipikusan ilyen példa az 1787-ben még érinthetetlennek tűnő kérdés, a rabszolgaság problémaköre).

Valamennyi polgári demokráciára jellemző alapelv a LOCKE és MONTESQUIEU államelméletéig visszavezethető hatalommegosztás és ahhoz kapcsolódóan a klasszikus hatalmi ágak, a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom elválasztása, önálló, zavartalan működésének biztosítása. Ez az amerikai jogrendszerben meg is valósul, mind tagállami, mind szövetségi szinten

VÁZLAT:

A 13 ANGOL GYARMAT:

- az angol telepesek hozták létre

ELLENTÉT ANGLIÁVAL

- Gyarmatok szövetkezése, önállósulási törekvés: Benjamin Franklin.
- adófizetés megtagadása. – „képviselő nélkül nincs adózás” – azaz csak a saját kormányuk vehet ki rájuk adót.
- 1776. júl. 4. FÜGGETLENSÉGI NYILATKOZAT elfogadása (Thomas Jefferson és Benjamin Franklinszövegezi) - USA születése.- az emberi szabadságjogok megfog. + a képviselői kormányzat szükségessége
- 1783. Versailles-i béke: USA függetlenségének elismerése.

AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK ALKOTMÁNYA

- 1787. alkotmányozó nemzetgyűlés összeül. (Philadelphia)
- 1789. az USA alkotmánya: föderatív, prezidenciális rendszer
- képviselői rendszeren alapuló, a hatalmi ágakat megosztó államberendezkedés
- Választópolgárok (eredetileg): fehér felnőtt férfiak
- A végrehajtó hatalmat a négy évre választott, széles jogkörrel rendelkező elnök gyakorolja, aki nem tartozik felelősséggel a kongresszusnak.
- az elnök az államfő és a kormányfő is egyben
- fő feladata a törvények végrehajtása, amelyekbe beleszólási joga van
- kezdeményezési és vétőjoga van a kongresszus felé
- a szárazföldi és tengeri haderő főparancsnoka
- ő nevezi ki a minisztereket és a nagyköveteket
- külföldön hosszabb ideig csak a kongresszus beleegyezésével tartózkodhat
- A törvényhozó hatalom a kongresszus, két házról áll: szenátus és képviselőház. A szenátusban minden államot két-két szenátor képvisel, a képviselőházba a lakosság számarányában választják a képviselőket.
- A bírói hatalmat a Legfelsőbb Bíróság gyakorolja, tagjait az elnök nevezi ki, szenátusi beleegyezéssel.
- Legfelső bíróság: független, ellenőrzést gyakorol

- Emberi szabadságjogok: 1791. kiegészítések: szólás-, vallás-, sajtószabadsággal, szabad gyülekezési-, szabad fegyverviselési joggal, a tulajdon biztonságával, az egyén védelmével a bíraskodásban, tagállamok törvényhozói jogával, és ezeket egymás rovására nem lehetett korlátozni. Állam és egyház szétválasztása